

रेसुङ्गा नगरपालिका, गुल्मीको आ.व. २०८१/०८२ को

वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम

सर्वप्रथम, नीतिगत एवं शासकीय स्थिरता नै सुशासनको मूल आधार हो भन्ने तथ्यलाई आत्मसात् गर्दै आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा प्रस्तुत गरिएको २४० बुँदे नीति तथा कार्यक्रममा समेटिएका विषयवस्तुहरूको कार्यान्वयन पक्षको समीक्षा गर्दै भएगरेका कामको सफलताको जगमा उभिएर औचित्य र आवश्यकताका आधारमा यो आर्थिक वर्षमा पनि ती कामलाई निरन्तरता दिँदै देहायका नीतिहरू अवलम्बन गरिनेछ ।

सुशासन तथा संस्थागत विकासतर्फ

"सबल स्थानीय सरकार, समुन्नत गाउँ समुन्नत नगर"

१. सेवाप्रवाहमा प्रभावकारिता ल्याउन प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले नगरप्रमुखसँग र अन्य शाखाप्रमुख तथा कर्मचारीहरूले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतसँग कर्मचारीको स्पष्ट कार्यविवरण र सूचकसहित कार्यसम्पादन सम्झौता गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ। साथै कर्मचारीको कार्य सम्पादन मूल्याङ्कनको आधारमा कर्मचारीलाई पुरस्कार र दण्डको व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ ।
२. नागरिकले स्थानीय सरकारको महसुस गर्ने कुरालाई प्राथमिकतामा राखी नियमित घुम्ती शिविरमार्फत कृषि, पशु, स्वास्थ्य, सामाजिक सुरक्षा, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता लगायतका क्षेत्रसँग सम्बन्धित सेवाहरू नागरिकका घरदैलोमै उपलब्ध गराइनेछ।
३. रेसुङ्गा नगरपालिकाको प्रशासनिक तथा विकासात्मक गतिविधिलाई सुशासनमैत्री बनाउन मध्यमकालीन खर्च संरचना (MTEF), नगर यातायात गुरुयोजना (MTMP) लगायतका विभिन्न योजनाहरू निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ।
४. नगरपालिकाको स्वीकृत दरबन्दीमा रहेका सेवा करारमा कार्यरत राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरूको मनोबल उच्च बनाउन सम्बन्धित तहको शुरू तलब स्केल बराबरको ५% ले हुन आउने रकम संचित गर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ ।
५. रेसुङ्गा नगरपालिकाबाट स्वीकृत भएको एकीकृत आवधिक विकास योजना, स्रोतनक्सा सहितको भू-उपयोग योजना, राजस्व सुधार योजना, क्षमता विकास योजना र संगठन तथा व्यवस्थापन (O&M) सर्वेक्षण प्रतिवेदनलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ।
६. नगरपालिका र मातहतका निकायबाट हुने सेवाप्रवाहलाई नागरिकमैत्री बनाउन सेवाको मापदण्ड (SOP) तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ।
७. नगरपालिकाबाट सञ्चालन हुने विभिन्न क्रियाकलापहरूको बारेमा आम नागरिकलाई सुसूचित गरी पारदर्शी र जनउत्तरदायी सरकारको भावना जागृत गराउन रेडियो तथा टेलिभिजन कार्यक्रम मार्फत् "जनतासँग नगरपालिका" कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
८. नागरिकको सूचनाको हकलाई सुनिश्चित गर्न नगरपालिकामा नागरिक वडापत्रसहितको एकीकृत डिजिटल सूचना पाटी (DIGITAL INFORMATION BOARD), मोबाईल एप्स, सामाजिक सञ्जाल, GROUP SMS,

नागरिक एप्स, नागरिक बडापत्र र वेबसाईट मार्फत् सार्वजनिक गरी नगरपालिकाको कार्यलाई पारदर्शी बनाइनेछ ।

१. भ्रष्टाचारमा शून्य सहनशीलताको नीति अवलम्बन गर्दै नागरिकमैत्री सेवाप्रवाहको व्यवस्था गरिनेछ ।
१०. नगर कार्यपालिकाको कार्यालय र मातहतका निकायबाट सम्पादन भएका कार्यहरूको विवरण E-Bulletin मार्फत् त्रैमासिक रूपमा प्रकाशन गर्ने कार्यको शुरुवात गरिनेछ ।
११. नागरिकमैत्री सेवाप्रवाह सुनिश्चितताको लागि नगरपालिकाको कार्यालय, वडा कार्यालय, स्वास्थ्य संस्था र विद्यालयहरूमा विद्युतीय हाजिरीको व्यवस्था गरी डिजिटल अभिलेख राख्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१२. “सञ्चारकर्मीसँग नगरपालिका” कार्यक्रममार्फत् नगरपालिकाको बृहत्तर हितको लागि योगदान दिएका संचारकर्मीहरूको मनोबल उच्च राख्न प्रोत्साहित गरिनेछ ।
१३. नगरपालिकामा सबैभन्दा बढी कर तिर्ने करदातालाई सम्मान गरिनेछ ।
१४. नगरपालिकाको वास्तविक वस्तुस्थितिको आधारमा योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्न हाउस नम्बरिङ्गसहितको नगरपालिकाको एकीकृत डिजिटल प्रोफाइल निर्माण गरिनेछ ।
१५. शान्ति सुरक्षालाई ध्यानमा राख्दै नगरभित्रका मुख्य-मुख्य नाका तथा बस्तीहरूमा थप सि.सि.टि.भी. जडान गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । साथै प्रत्येक वडाका मुख्य तथा विशेषगरी पर्यटकीय स्थानमा निःशुल्क वाइफाइ (Wi-Fi) को व्यवस्था मिलाइनेछ ।
१६. तम्घासमा रहेको नेपाली सेनाको गुल्मलाई गणमा परिणत गर्न आवश्यक प्रक्रिया अगाडी बढिरहेको हुँदा यस कार्यलाई छिट्टै टुङ्गोमा पुर्याउन थप पहल गरिनेछ ।
१७. नगरपालिकाबाट सम्पादन हुने कामहरूलाई थप प्रभावकारी बनाउन आवश्यक पर्ने थप ऐन, नियमावली, कार्यविधि, निर्देशिका, मापदण्ड तथा योजना बनाई लागू गरिनेछ ।
१८. पारदर्शिता, उत्तरदायित्व र वित्तीय अनुशासनका लागि सामाजिक परीक्षण, सामाजिक लेखापरीक्षण, सार्वजनिक परीक्षण, नागरिक प्रतिवेदन (नागरिक सन्तुष्टि परीक्षण) र सार्वजनिक सुनुवाइलाई जस्ता कार्यक्रमहरूलाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।
१९. रेसुङ्गा नगरलाई स्मार्ट सिटीको रूपमा विकसित गर्न आवश्यक भौतिक पूर्वाधार तथा प्रविधिको उच्चतम प्रयोग गर्दै लगिनेछ ।
२०. न्यायिक कार्यसम्पादनलाई प्रभावकारी बनाउन वडास्तरमा भएका मेलमिलाप केन्द्रलाई व्यवस्थित गरिनेछ । साथै वडास्तरमा न्यायिक सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
२१. जनप्रतिनिधि र कर्मचारीको आचारसंहितालाई प्रभावकारी रूपमा लागू गरिनेछ ।
२२. नागरिकहरूको गुनासो सम्बोधन गर्न तथा सेवा प्रवाहलाई चुस्तदुरुस्त बनाउन नगरपालिकाको गुनासो सुन्ने संयन्त्रलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
२३. नगरपालिकाभित्र जन्म र मृत्यु दर्ता प्रमाणपत्र घर-घरमा पुगी वितरण गर्ने व्यवस्थालाई थप प्रभावकारी बनाई निरन्तरता दिइनेछ ।

२४. नगरपालिकाबाट संचालित योजना तथा कार्यक्रमको अनुगमन प्रणालीलाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ। संघ, प्रदेश र नगरपालिकाबाट हुने विकास निर्माणको कार्यमा गुणस्तर कायम गर्न प्राविधिकसहितको संयुक्त अनुगमनको व्यवस्था मिलाइनेछ।
२५. निर्माण व्यवसायी, टोल विकास संस्था तथा उपभोक्ता समितिहरूलाई निर्माण कार्य गुणस्तरीय रूपमा समयमै सम्पन्न गर्न प्रतिबद्ध गराइनेछ। सर्तबमोजिम कार्यसम्पादन नगर्ने टोल विकास संस्था, उपभोक्ता समिति र निर्माण व्यवसायीलाई कानून बमोजिम कारवाहीको दायरामा ल्याइनेछ।
२६. नागरिकको भूमिमाथिको पहुँच सुनिश्चित गर्दै भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी तथा अव्यवस्थित बसोबासीहरूको लागि सम्बन्धित निकायहरूसँगको समन्वयनमा जग्गाधनी प्रमाणपुर्जा उपलब्ध गराइनेछ।
२७. "नागरिकसँग मेयर कार्यक्रम" मार्फत् नगरपालिकाका सबै वडाहरूमा पुगी सेवा प्रवाह, विकास निर्माण लगायतका विषयहरूमा नागरिकसँग समय-समयमा साक्षात्कार गरिने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।
२८. नगरपालिकाको वृहत्तर हित एवं अनुभव आदानप्रदानको लागि रेसुङ्गा नगरपालिका र विदेशका विभिन्न स्थानीय तहसँग समेत आवश्यकता अनुसार भगिनी सम्बन्ध कायम गर्न पहल गरिनेछ।
२९. रेसुङ्गाको धार्मिक महत्वलाई प्रवर्द्धन गर्न भारतको अयोध्या र गोरखपुरसँग भगिनी सम्बन्ध कायम गर्न पहल गरिनेछ।
३०. नगरपालिकामा आउने सेवाग्राहीको सहजताका लागि नगरप्रमुखको सचिवालय र नागरिक सहायता कक्ष (HELP DESK) को माध्यमबाट छिटोछरितो सेवाप्रवाह गर्ने कार्यलाई थप व्यवस्थित गरिनेछ।
३१. अफिस अटोमेसन प्रणालीमार्फत् नगरपालिकाको सेवालालाई प्रविधिमैत्री बनाइनेछ।
३२. नापी विभागको समन्वयमा रेसुङ्गा नगरपालिका क्षेत्रको पुनःनापी गर्ने कार्यको लागि पहल गरिनेछ र सोको आधारमा नगरपालिका क्षेत्रका सार्वजनिक जग्गाको पहिचान, नक्शा अद्यावधिक, लगतकट्टा तथा संरक्षण नापी कार्यालयको समन्वयमा गरिनेछ।
३३. सेवाप्रवाहलाई थप प्रभावकारी बनाउनका लागि जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धिका लागि आवश्यक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ।
३४. नगरपालिका र मातहतका निकायबाट सेवाप्रवाह, योजना कार्यान्वयन र विकासनिर्माण लगायतका कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा सामाजिक न्यायको सुनिश्चितता हुने गरी गरिनेछ।
३५. नगरपालिकाको रोजगार सेवाकेन्द्रमार्फत् वैदेशिक रोजगारीका लागि व्यक्तिगत श्रम स्वीकृति नवीकरण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।
३६. वैदेशिक रोजगारीको क्रममा अलपत्र परेका वा ज्यान गुमाएका रेसुङ्गा नगरपालिकाभित्रका नागरिकलाई संघीय सरकारसँगको समन्वयमा उद्धार तथा आवश्यक सहयोग गरिनेछ।
३७. सेवाप्रवाहलाई थप प्रभावकारी बनाउन तथा मातहतका वडा कार्यालय, स्वास्थ्य संस्था तथा विद्यालयहरूको अनुगमनलाई निरन्तरता दिइनेछ।
३८. नगरपालिका अन्तर्गतका नगर, बजार र गाउँ क्षेत्रबीचको भौतिक, आर्थिक, सामाजिक एवं मनोवैज्ञानिक दूरीलाई कम गर्दै "सहर-गाउँ साझेदारी" कार्यक्रम लागू गरिनेछ। यसअन्तर्गत उत्पादन, व्यवसाय,

बजारका बीचमा अन्तर्निभरता कायम गर्दै गाउँलाई सहर र सहरलाई गाउँको साँचोमा ढाल्नको लागि आवश्यक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

३९. नगरपालिकाको आन्तरिक आम्दानी अत्यन्तै न्यून रहेकोले स्थानीय आयस्रोतको विस्तार र विविधीकरणका लागि घरबहाल कर, व्यवसाय कर, मनोरञ्जन कर, कवाडी कर लगायतका राजस्वका स्रोतको समुचित परिचालन गरिनेछ।
४०. यस नगरपालिका भित्र विभिन्न कार्यालयका निमित्त प्राप्त जग्गा र निर्माण भएका भवन तत् तत् कार्यालयकै नाममा रहेको छ। ती कार्यालयहरूमध्ये केही कार्यालयहरू हालको शासकीय स्वरूपका कारण यस गुल्मी जिल्लामा क्रियाशील तथा सेवा प्रवाहका लागि सञ्चालनमा नरहेको हुँदा ती जग्गाहरू तथा भवनहरू बहु उपयोग प्रयोजनका लागि यस नगरपालिकाको नाममा स्वामित्व हस्तान्तरण गरी लिनका लागि पहल गरिनेछ।

सामाजिक विकासतर्फ

शिक्षा, युवा तथा खेलकुद

"सीप सहितको गुणस्तीय शिक्षा रेसुङ्गा नगरपालिकाको अपेक्षा"

४१. स्नातकोत्तर सम्मको अध्ययन हुने नगर र जिल्लाकै एक मात्र उच्च शिक्षाको आधारस्तम्भको रूपमा रहेको रेसुङ्गा बहुमुखी क्याम्पस विद्यार्थीबाट उठ्ने शुल्क, विश्वविद्यालय अनुदान आयोगबाट प्राप्त अनुदान र विभिन्न व्यक्ति, संघसंस्थाहरूको आर्थिक सहयोगबाट संचालन हुँदै आएकोमा विश्वविद्यालय अनुदान आयोगबाट प्राप्त अनुदानबाट क्याम्पसका प्राध्यापक तथा कर्मचारीहरूलाई १ महिनाको तलबभत्ताको लागि पनि नपुग्ने र मुख्य स्रोत विद्यार्थीको शुल्क भएकोमा विद्यार्थीहरू कम हुँदै गएका कारण क्याम्पस संचालनमा समस्या देखिएकोले क्याम्पस सञ्चालनार्थ आवश्यक आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराइनेछ। उच्च शिक्षामा (खासगरी स्नातक र स्नातकोत्तर) अध्ययनरत विद्यार्थीहरूलाई तम्घासमा सञ्चालित शैक्षिक संस्थामा अध्ययनको लागि आकर्षित गर्न र टिकाई राख्न जिल्लाभित्रका अन्य स्थानीय तहहरूसँग परिपूरकताको माध्यमबाट सहकार्य गरिनेछ।
४२. शिक्षामा विशिष्टीकरण कार्यक्रमअन्तर्गत प्राविधिक धार सञ्चालन गरेका विद्यालयलाई प्रोत्साहन गरिनेछ।
४३. आधारभूत तहको परीक्षामा नगर प्रथम र एस.इ.इ. परीक्षामा जिल्ला प्रथम हुने विद्यार्थी अध्ययनरत विद्यालयलाई पुरस्कृत गरिनेछ।
४४. शिक्षाको सहस्राब्दी लक्ष्यअनुरूप विद्यालय शिक्षामा सबै बालबालिकाहरूको पहुँच सुनिश्चित गरिनेछ। यसका लागि घरदैलो कार्यक्रम सहितको विद्यार्थी भर्ना अभियानलाई प्रभावकारी बनाउने र अति कठिन अवस्थामा रहेका विपन्न, अपाङ्ग र सडक बालबालिकाहरूको लागि सहयोगका कार्यक्रमहरू ल्याइनेछ।
४५. विशेष शैक्षिक अभियानअन्तर्गत गुल्मी जिल्ला र देशको जुनसुकै स्थानबाट एस.इ.इ. परीक्षामा उच्च अंक प्राप्त गर्ने विद्यार्थीहरूका लागि विगतका वर्षहरूमा जस्तै यस आ.व. मा पनि नगरपालिका अन्तर्गतका

विद्यालयहरूमा कक्षा ११ र १२ मा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीहरूलाई आकर्षक छात्रवृत्तिको प्रवन्ध मिलाई पढ्न उत्प्रेरित गरिनेछ ।

४६. शिक्षण सिकाइलाई प्रभावकारी बनाई सिकाइ उपलब्धिको दरलाई बढोत्तरी गर्नका लागि शिक्षकहरूको क्षमता वृद्धि गर्न मागमा आधारित तालिम र अवलोकन भ्रमणका कार्यक्रमहरूलाई जोड दिइनेछ ।
४७. विद्यालयमा आधारित परीक्षा, नगरस्तरीय परीक्षा र शिक्षक छनौटका परीक्षाहरूलाई थप व्यवस्थित, मर्यादित र प्रभावकारी तुल्याइनेछ । विशेषगरी १ देखि ३ कक्षासम्मको लागि निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कनमा जोड दिई "पेपर पेन्सिल टेस्ट" लाई निरुत्साहित गरिनेछ । निरन्तर मूल्याङ्कनको अभिलेखलाई व्यवस्थित र अद्यावधिक राखिनेछ ।
४८. सामुदायिक एवं सस्थागत विद्यालयका शिक्षक, अभिभावक र शिक्षाका सरोकारवालाहरूमा रहेको नकारात्मक र निराशावादी चिन्तन र प्रवृत्तिको अन्त्य गरी सकारात्मक ऊर्जा थप्न र शिक्षा क्षेत्रमा गुणात्मक फड्को मार्ने उद्देश्यले राष्ट्रिय रूपमा ख्यातिप्राप्त विद्वानहरूको सहयोगमा एउटा शैक्षिक सम्मेलनको आयोजना गरिनेछ ।
४९. सामुदायिक विद्यालयहरूका लागि आवश्यक पूर्वाधार विकासमा विशेष जोड दिइनेछ । प्राथमिक विद्यालयहरूमा आधारभूत सूचना प्रविधिको विकास गरिनेछ ।
५०. नैतिक शिक्षाको प्रवर्द्धनमा विशेष जोड दिइनेछ । युवाहरूमा देखिएको निराशा, आत्मग्लानि, डिप्रेसन र लागु औषध सेवन जस्ता घातक समस्याहरूको न्यूनीकरणका लागि तालिम र परामर्श सहितका विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
५१. विद्यार्थीहरूमा रहेको अन्तर्निहित प्रतिभाको पहिचान र प्रस्फुटनको लागि अतिरिक्त क्रियाकलापका खेलकुद प्रतियोगिताहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
५२. बालविकास केन्द्रहरूलाई विद्यालय शिक्षाको जगको रूपमा विकास गरिनेछ । बालविकास केन्द्रका सहजकर्ताहरूको क्षमता विकाससहित मनोबल उच्च बनाउनका लागि नगरपालिकाबाट उपलब्ध गराउँदै आएको थप प्रोत्साहनलाई निरन्तरता दिइनेछ । मागमा आधारित तालिम सञ्चालन गरी सामग्री निर्माण सीपमा विशेष जोड दिइनेछ ।
५३. हालसम्म सरकारी अनुदान प्राप्त गर्न नसकेका कक्षा ११-१२ सञ्चालित विद्यालयहरूलाई शिक्षण सहयोग अनुदान उपलब्ध गराइनेछ ।
५४. विद्यालयका कर्मचारी र लेखापालहरूलाई गत वर्षदेखि उपलब्ध गराउँदै आएको प्रोत्साहनलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
५५. आधारभूत तहदेखि माध्यमिक तहसम्मको लेखा राख्ने कर्मचारी र शिक्षकहरूलाई मागमा आधारित तालिमको प्रवन्ध मिलाइनेछ । त्यसैगरी विद्यालयका तथ्याङ्क फोकल पर्सनहरूको लागि IEMIS अद्यावधिक सम्बन्धी कार्यशाला सञ्चालन गरिनेछ ।
५६. संघीय सरकारबाट प्राप्त हुने प्रधानाध्यापकहरूको भत्ता अति न्यून रहेको हुँदा खाइपाई आएको भत्तामा प्रोत्साहन स्वरूप नगरपालिकाबाट शतप्रतिशत थप गरी उपलब्ध गराइनेछ ।

५७. नगरपालिकाबाट शिक्षकहरूलाई प्रदान गरिने तलब भत्ता सिधै शिक्षकहरूको व्यक्तिगत बैंक खातामा भुक्तानी गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
५८. सामुदायिक सिकाइ केन्द्रहरूलाई समेत परिचालन गरी अनौपचारिक शैक्षिक कार्यक्रम र अभिभावक शिक्षाका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । साथै परिचालिकाहरूको मासिक तलबमा नगरपालिकाबाट प्रोत्साहन दिने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
५९. किरण पुस्तकालय जिल्लाको एकमात्र सार्वजनिक पुस्तकालय भएकोले यसको स्तरवृद्धिका लागि आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराइनेछ ।
६०. विद्यालय र अन्य शैक्षिक संस्थाहरूको निरन्तर रूपमा अनुगमन, निरीक्षण, सुपरीवेक्षण र सहजीकरण गरिनेछ । सघनरूपमा कार्य सम्पादनको परीक्षण गरी गुणात्मक विकासमा जोड दिइनेछ ।
६१. रेसुङ्गा नगरपालिकाले तयार गरेको स्थानीय पाठ्यक्रम "हाम्रो रेसुङ्गा" मा स्थानीय जाति, भाषा, संस्कृति र नैतिक शिक्षा समावेश गरी अद्यावधिक गरिनुका साथै पाठ्यक्रममा आधारित पाठ्यपुस्तक लेखन र छपाइ कार्यलाई अघि बढाइनेछ ।
६२. बहिरा र सुस्त मनस्थितिका बालबालिकाहरूको लागि उपल्लो तम्घास मा.वि. मा रहेका समाहित कक्षाको होस्टेलमा कार्यरत आयाहरूको लागि थप प्रोत्साहनलाई निरन्तरता दिइनेछ । त्यसै गरी अपाङ्ग विद्यार्थीहरूको लागि अवलोकन भ्रमण र अतिरिक्त क्रियाकलाप तथा स्रोत शिक्षकहरूका लागि पुनर्ताजगी तालिमको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
६३. नगर खेलकुद विकास समिति गठन गरी खेलकुद विकासका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
६४. मेयर-कप खेलकुद कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारीताका साथ निरन्तरता दिइनेछ ।
६५. राष्ट्रपति रनिङ्ग शिल्डलाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।
६६. नगर खेलकुद विकास समिति गठन गरी युवा लक्षित कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
६७. युवाहरूको क्षमता र सीप विकास गर्नको लागि "मेयरसँग युवा" कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
६८. विद्यालय पुनर्नक्साङ्कन गरी शिक्षक दरवन्दी मिलान गर्ने कार्य यसै शैक्षिक सत्रमा सम्पन्न गरिनेछ ।
६९. कक्षा १० र कक्षा १२ को परीक्षा दिएर बसेका युवा विद्यार्थीलाई करियर काउन्सेलिङ्गका विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
७०. बौद्धिक अपाङ्गता अभिभावक संघद्वारा उपल्लो तम्घास निर्माण भएको भवनमा बौद्धिक अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको लागि सहयोगका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
७१. रेसुङ्गा नगरपालिका भित्र साहित्यिक उत्कृष्टता प्रवर्द्धन गर्न, रचनात्मक अभिव्यक्तिलाई प्रोत्साहित गर्न, नागरिकहरूमा बौद्धिक संलग्नताको संस्कृतिलाई जोड दिन, लेखक, कवि र विद्वानहरूलाई आफ्नो कला प्रस्तुत गर्ने अवसर प्रदान गर्न साहित्यिक गोष्ठीको आयोजना गरिनेछ ।
७२. कक्षा ८ भन्दा माथिका सबै विद्यार्थीलाई वर्षमा कम्तिमा १० कार्यदिन स्वयंसेवकको रूपमा कार्य गर्ने व्यवस्थाको थालनी गरिनेछ ।

७३. UWS को सहयोगमा सञ्चालित साउनेथुम आधारभूत विद्यालयको व्यवस्थापन पक्षलाई थप प्रभावकारी बनाउन आवश्यक पहल गरिनेछ ।
७४. विद्यालयमा प्रधानाध्यापक व्यवस्थापन तथा नियुक्ति प्रक्रियाको लागि मौजुदा कानूनहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
७५. सुत्केरी विदामा बसेका महिला शिक्षक तथा पेन्सन लिएर निस्कने शिक्षकहरूको कारणले पढाइ अवरुद्ध नहोस् भन्नका निम्ति बैकल्पिक व्यवस्था मिलाइनेछ ।
७६. आम नागरिकको मागअनुसार उपयुक्त स्थानमा खुल्ला व्यायामशाला सञ्चालन गरिनेछ ।
७७. नेपाल स्काउटसँग सम्बन्धित शिक्षकहरूलाई क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
७८. कक्षा ८ भन्दा माथिल्लो कक्षामा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूलाई पढाइ सँगसँगै सीपसँग जोड्न पहल गरिनेछ ।
७९. गुणात्मक सिकाइका लागि नवप्रवर्तनात्मक कार्यक्रमहरू (STEAM PROGRAMS) सञ्चालन गरिनेछ ।

स्वास्थ्य सेवा

८०. "जेष्ठ नागरिकसँग नगरपालिका" कार्यक्रमअन्तर्गत नगरपालिकाका जेष्ठ नागरिक र एकल महिलाहरूलाई सम्मान गर्दै निःशुल्क औषधि वितरण तथा स्वास्थ्य परीक्षण गरिनेछ ।
८१. महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविका र प्रत्येक विद्यालयको एक जना शिक्षकलाई प्राथमिक उपचार तालिम प्रदान गरी प्रत्येक महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविका र विद्यालयलाई प्राथमिक उपचार बाक्स (First Aid Box) प्रदान गरिनेछ । साथै महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको प्रोत्साहनलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
८२. गर्भवती महिलाहरूका लागि घुम्ती अल्ट्रासाउण्ड सेवाको सुरुवात गरिनेछ ।
८३. "विद्यालय साथी शिक्षा" कार्यक्रमअन्तर्गत विभिन्न चेतनामूलक कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
८४. प्रत्येक महिनाको एक दिन बालबालिकाको वृद्धि अनुगमन गर्ने विशेष दिन तोकी ५ वर्ष मुनिका बालबालिकाको पोषण अनुगमन कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
८५. स्वास्थ्यकर्मी, महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका र अन्य कर्मचारीलाई कार्यसम्पादन तथा मूल्याङ्कनको आधारमा सम्मान र पुरस्कारको व्यवस्था गरिनेछ । महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाको स्वास्थ्य बिमाको ५० प्रतिशत रकम नेपाल सरकारले उपलब्ध गराउँदै आएकोमा बाँकी रकम नगरपालिकाबाट उपलब्ध गराइने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
८६. गुल्मी अस्पतालको विशेषज्ञ चिकित्सकको प्रोत्साहनलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
८७. रेडियो, टि.भी. लगायत अन्य सञ्चार माध्यमबाट स्वास्थ्य सम्बन्धी सूचना, गतिविधि र सन्देशमूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
८८. "आमासँग उपमेयर" कार्यक्रममार्फत् गर्भवती महिला लक्षित विभिन्न कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
८९. गर्भवती महिलालाई सुत्केरी सेवा लिनको लागि एकोहोरो यातायात खर्च उपलब्ध गराउने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ ।

९०. “गुल्मी अस्पताल, मेरो अस्पताल” भन्ने नारालाई मूर्तरूप दिन गुल्मी अस्पतालको निर्माणाधीन भवनलाई छिटो सम्पन्न गरी स्वीकृत क्षमताअनुसार सबै विशेषज्ञ सेवा सञ्चालन गर्न पहल गरिनेछ।
९१. रेसुङ्गा नगरपालिकाको पहलमा गुल्मी अस्पतालमा हालसालै सुचारु भएको मृगौला रोगीको लागि होमियो डायलाइसिस सेवालालाई थप प्रभावकारी बनाउदै लगिनेछ।
९२. गुल्मी अस्पतालबाट प्रदान हुँदै आएको हाडजोर्नी सेवालालाई अस्पतालसँगको सहकार्यमा थप व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाइनेछ।
९३. संघीय तथा प्रदेश सरकारसँगको समन्वयमा गुल्मी अस्पतालमा ICU सहितको उपचार सेवा तत्काल सञ्चालन गर्न सहजीकरण गरिनेछ।
९४. गुल्मी अस्पताललाई ५० बेडको अस्पतालबाट १०० बेडको अस्पतालको रूपमा स्तरोन्नति गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ।
९५. आयुर्वेद स्वास्थ्य केन्द्रको सेवालालाई सहज र प्रभावकारी बनाइनेछ र योग तथा प्राकृतिक चिकित्सा केन्द्रको स्थापनाका लागि आवश्यक पहल गरिनेछ।
९६. नगरभित्र रहेका निजी क्लीनिक तथा अस्पतालहरूबाट प्रवाह हुने स्वास्थ्य सेवाको गुणात्मक विकासका लागि निश्चित मापदण्ड तयार गरी नियमन गरिनेछ।
९७. शारीरिक रूपमा अशक्त, दीर्घरोगी र ८० वर्षभन्दा माथिका जेष्ठ नागरिकहरूको घरमै पुगी आवधिक रूपमा नियमित स्वास्थ्य परीक्षण, परामर्श र आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रवाहलाई निरन्तरता दिइनेछ।
९८. विद्यमान आँखा उपचार केन्द्रलाई सुविधा सम्पन्न आँखा अस्पतालका रूपमा स्तरोन्नतिका लागि आवश्यक पहल गरिनेछ।
९९. रेसुङ्गा नगरपालिका भित्रका नागरिकलाई मोतियाबिन्दुको निःशुल्क शल्यक्रिया सेवालालाई निरन्तरता दिइनेछ।
१००. विभिन्न संघ संस्थासँगको सहकार्यमा सर्ने र नसर्ने रोगबाट बच्ने उपाय सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ। साथै नगर तथा वडास्तरीय Rapid Response Team (RRT) स्थापना गरी आवश्यक पर्ने औषधिको प्रबन्धसहित तयारी अवस्थामा रहने व्यवस्था मिलाइनेछ।
१०१. नगरपालिकाभित्र मुटु, मृगौला र क्यान्सर पीडितलाई संघीय सरकारले उपलब्ध गराउने आर्थिक सहायतामा थप रकम सहयोग गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ।
१०२. “क्षयरोगमुक्त नेपाल २०३५” को लक्ष्य हासिल गर्न प्रत्येक वडामा रहेका जोखिम तथा पहुँचमा कमी भएका क्षेत्र पहिचान गरी सक्रिय क्षयरोग खोजपडताल (खकार जाँच) तथा जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरी क्षयरोगमुक्त नगरपालिका घोषणा गर्ने कार्य अगाडि बढाइनेछ।
१०३. उच्च रक्तचाप र मधुमेहका रोगीहरूलाई नगरपालिकाबाट प्रदान गरिँदै आएको निःशुल्क औषधि तथा गर्भवती महिलालाई आइरन चक्री, फोलिक एसिड, क्याल्सियम जस्ता औषधीहरू वितरण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।
१०४. पूर्ण खोप कार्यक्रमको सुनिश्चितता र दिगोपनालाई निरन्तरता दिइनेछ।

१०५. अति विपन्न वर्गका व्यक्तिहरूका लागि स्वास्थ्य विमाको कार्यक्रमलाई कमशः लागु गरिनेछ ।
१०६. "स्वास्थ्य-आमा समूह पुनर्जागरण कार्यक्रम" अन्तर्गत आधारभूत स्वास्थ्य सेवा उपभोग तथा पहुँचमा वृद्धि गराई समुदायमा स्वास्थ्य शिक्षा प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
१०७. "घरघरमा स्वास्थ्य सेवा" भन्ने मूल नाराका साथ दम, निमोनिया र स्वास-प्रस्वासमा समस्या भएका व्यक्तिहरूका लागि निःशुल्क अक्सिजन कन्सन्ट्रेटर उपलब्ध गराउँदै आएको व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१०८. "स्वस्थ आमा स्वस्थ शिशु" कार्यक्रमअन्तर्गत आमा तथा नवजात शिशुको स्वास्थ्य परीक्षण गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ । साथै नगरपालिका क्षेत्र भित्रका सबै परिवारको स्वास्थ्य प्रोफाइल तयार गरिनेछ ।
१०९. स्वास्थ्यकर्मियुक्त एम्बुलेन्स सेवा सञ्चालन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
११०. रेसुङ्गा नगरपालिका वडा नं ९ हाटबजार रहेको स्थानमा योगा हल र रेसुङ्गा क्षेत्रमा मेडिटेसन हल स्थापना गर्न पहल गरिनेछ ।
१११. सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूबाट मृगौला तथा मधुमेह रोगको प्रारम्भिक चेकजाँचलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
११२. नगरस्तरीय पोषण तथा खाद्य सुरक्षा निर्देशक समितिले संभावित जोखिम क्षेत्र पहिचान गरी नगरभित्र क्रियाशील सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाको समन्वयमा किशोर-किशोरी, सुनौलो हजार दिनका आमाहरू र बालबालिकालाई विभिन्न सचेतना कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
११३. नगरपालिकालाई No Home Delivery घोषणा गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ ।
११४. नगरपालिकाका वडाहरूलाई क्रमशः किशोर किशोरीमैत्री वडा घोषणा गर्ने कार्य अगाडि बढाइनेछ ।

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण

"सामाजिक विकासको आधारः सुनिश्चित समावेशीकरणको अधिकार"

११५. वार्षिक बजेट निर्माण गर्दा सामाजिक विकास, पूर्वाधार विकास, कृषि, वन वातावरण तथा भूमीसुधार, गरिबी निवारण, स्थानीय विकास, शान्ति सुरक्षा एवं सुशासन सँग सम्बन्धित सबै क्षेत्रको बजेटलाई लैङ्गिक उत्तरदायी बनाइनेछ ।
११६. नगरपालिकाले निर्माण गरेका सबै कानून लक्षित वर्ग मैत्री बनाइनेछ ।
११७. कार्यालयमा हुन सक्ने कुनै पनि प्रकारको दुर्व्यवहार, भेदभाव तथा महिला हिंसा नियन्त्रणको लागि आचारसंहिता बनाई सोहीअनुसार लागू गरिनेछ ।
११८. सुशासन र जवाफदेहिता कायम गर्न तथा सेवा प्रवाहमा महिला तथा बञ्चितिकरणमा परेका समुदायको सहज पहुँच सुनिश्चित गर्नका लागि लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षण र लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट परिक्षणलाई संस्थागत गरिनेछ ।
११९. नगरपालिकाभित्र रहेका नागरिकहरूमा सकारात्मक सोचको विकासका लागि अर्थपूर्ण सहभागिता सहितका विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

१२०. बेइजिड घोषणापत्रले समेटेका १२ वटा प्रतिवद्धताका क्षेत्रमा महिला अधिकार तथा समानताका कार्यक्रम तय गरी कार्यान्वयन गरिनेछ । .
१२१. महिला, शान्ति र सुरक्षासँग सम्बन्धित संयुक्त राष्ट्र सुरक्षा परिषदका विभिन्न प्रस्ताव कार्ययोजनाहरू कार्यान्वयन गरिदै लगिनेछ ।
१२२. संयुक्त राष्ट्रसंघीय बालअधिकार महासन्धि १९८९ मा उल्लेख भए अनुसारका प्रतिवद्धताहरू कार्यान्वयन गरिदै लगिनेछ ।
१२३. नगरपालिकालाई बालमैत्री स्थानीय तह घोषणा गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ ।
१२४. नगरक्षेत्रभित्र रहेका बालश्रमिक तथा सडकमा बस्ने बालबालिकाको उचित व्यवस्थापन गरिनेछ ।
१२५. ज्येष्ठ नागरिक परिचयपत्र साथै अपाङ्गता परिचयपत्र वितरण कार्यलाई प्रविधियुक्त बनाउदै लगिनेछ ।
१२६. नगरपालिकाका उपयुक्त स्थानहरूमा ज्येष्ठ नागरिक सेवा केन्द्र निर्माण तथा सञ्चालन गरिनेछ ।
१२७. नगरपालिकाभित्र बालविवाह न्यूनीकरण, लागुपदार्थ दुर्व्यसनी, लैङ्गिक हिंसा, जाति, भाषा, धर्मका आधारमा हुने सबै प्रकारका हिंसा र विभेद विरुद्ध सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । साथै आदिवासी जनजाति, दलित, अशक्त तथा विपन्न समुदायलाई लक्षित गरी उनीहरूको उत्थानमा सहयोग पुग्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
१२८. नगरपालिकाभित्र निर्माण गरिने सबै प्रकारका भौतिक संरचनाहरूलाई लैङ्गिक मैत्री, बालमैत्री र अपाङ्ग मैत्री बनाइनेछ ।
१२९. समावेशी विकासको अवधारणालाई मूर्तरूप दिन दिगो विकासका लक्ष्य नं. ५ लैङ्गीक समानता प्राप्त गर्ने गरी मागमा आधारित विकासलाई अबलम्बन गरिनेछ ।
१३०. नागरिकहरूमा सकारात्मक सोचको विकासको लागि वडास्तरमा विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

आर्थिक विकासतर्फ

कृषि, पशुसेवा, सहकारी तथा उद्योग

१३१. नगरपालिका भित्रका सम्पूर्ण किसानहरूको डिजिटल विवरण तयार गरी किसान परिचयपत्र उपलब्ध गराइनेछ ।
१३२. "किसानसँग नगरपालिका" कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ साथै व्यवसायिक कृषि तथा पशुपालन गर्ने किसानहरूमध्येबाट उत्कृष्ट कृषकलाई पुरस्कृत गरिनेछ ।
१३३. कृषि तथा पशुसेवामा नवीनतम् प्रविधिको प्रयोग, पशुबिमा, उत्पादनमा आधारित अनुदानको व्यवस्था र क्षेत्रविस्तार एवं विविधीकरण गरी कृषि तथा पशुजन्य उत्पादनमा नगरपालिकालाई आत्मनिर्भर बनाइनेछ ।
१३४. गरीबी न्यूनीकरण तथा रोजगारी अभिवृद्धिका लागि करार खेती र बाँझो जग्गा सदुपयोगसम्बन्धी नीति ल्याइनेछ । कृषियोग्य जमिनको चक्लाबन्दीलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । भूमि बैंकको अवधारणालाई

कार्यान्वयनमा ल्याई खेतीयोग्य बाँझो जग्गा भाडामा लिई व्यवसायिक खेती गर्ने कृषकलाई प्रोत्साहन गर्न अनुदान दिइनेछ ।

१३५. नगरपालिका भित्रका सम्भाव्य क्षेत्रहरूको पहिचान गरी कृषि तथा पशु उत्पादन पकेट क्षेत्र तोकी नमूना कृषि र पशु फार्मको स्थापना र सञ्चालनमा सहयोग गरिनेछ । साथै स्थानीय उत्पादनलाई ब्राण्डिङ्ग गरी बजारीकरण गरिनेछ ।
१३६. कृषि, पशु तथा जडिबुटीजन्य उत्पादन एवं प्रशोधन जस्ता व्यवसायिक आयमूलक कार्यक्रमहरू गैरसरकारी संस्था र निजीक्षेत्रको साझेदारीमा सञ्चालन गरिनेछ ।
१३७. कृषि हाटबजार तथा शीतभण्डार सञ्चालनलाई थप प्रभावकारी बनाउन निजी क्षेत्रको साझेदारीमा कृषकहरूबाट उत्पादित सामग्री खरिद-विक्रीको कार्यलाई अन्य स्थानीय तहको समेत सहकार्यमा थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।
१३८. रेसुङ्गा नगरपालिका-९ चारीखोला स्थित हाटबजारको स्तरोन्नतीको लागि थप भवन निर्माण लगायत पूर्वाधार विकासमा जोड दिइनेछ ।
१३९. "स्वस्थ जीवन करेसाबारी; जैविक खेती हरियो तरकारी" भन्ने अभियानका साथ एकघर एक करेसाबारी तथा कौसी खेती कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१४०. जैविक विविधताको संरक्षण र सदुपयोग गर्दै जलवायु परिवर्तन अनुकूलन प्रविधिहरूको विकास गरी प्राङ्गारिक कृषिजन्य उत्पादनलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
१४१. पशुपक्षी उपचार सेवा, प्राकृतिक तथा कृत्रिम गर्भाधान सेवा, पशुपक्षी उन्नत आहारा कार्यक्रम, पशुरोग नियन्त्रण कार्यक्रम, रेविज रोग तथा भ्याक्सिनेशन सेवालालाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।
१४२. स्थानीय कला, ज्ञान, सीप र प्रविधिको समुचित प्रयोग गरी नगरपालिकाको पहिचान झल्किने बस्तुहरूको उत्पादन तथा बजारीकरण गरिनेछ । त्यस्ता लघु, घरेलु तथा साना उद्योगहरूलाई प्रमाणीकरणको आधारमा अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।
१४३. युवा स्वरोजगार कार्यक्रमलाई व्यवस्थित र थप प्रभावकारी बनाउदै लगिनेछ । साथै प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमलाई व्यवस्थित गरिनेछ ।
१४४. "मेयरसँग रोजगार कार्यक्रम" सञ्चालन गरिनेछ ।
१४५. सहकारी सूचना व्यवस्थापन प्रणाली (COPO MIS) अनिवार्य लागू गरिनेछ । साथै सम्पूर्ण सहकारी संस्थाका लागि प्रविधि सहितको क्षमता विकास तथा तालिम सञ्चालन गरिनेछ ।
१४६. सहकारी संस्थाहरूको गुणस्तर, क्षमता र व्यवस्थापनलाई चुस्त दुरुस्त बनाउन अनुगमन र नियमन कार्यलाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।
१४७. सहकारी संस्थाहरूको प्रवर्द्धन गर्दै उत्पादन र उद्यमशीलतालाई जोडिनेछ ।
१४८. वित्तीय साक्षरता कार्यक्रम अभियानको रूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।
१४९. रेसुङ्गा नगरपालिकाको समग्र आर्थिक विकासको लागि पर्यटन, कृषि, पशुपालन, घरेलु तथा लघु उद्योग सञ्चालन गर्नका लागि आवश्यक सीप विकाससम्बन्धी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

१५०. गरिबी निवारणका लागि लघुउद्यम विकास कार्यक्रममार्फत् सीप विकास तथा प्रविधि हस्तान्तरण गरी रोजगारी सिर्जना गरिनेछ ।
१५१. रेसुङ्गा नगरपालिका क्षेत्रमा गाई भैंसीपालक कृषकलाई प्रोत्साहन गर्न निःशुल्क कृत्रिम गर्भाधान (AI) कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१५२. बाँदर तथा अन्य जंगली जनावरबाट कृषि बालीको हानि हुन नदिन सरोकारवाला निकायसँग आवश्यक समन्वय गरी नियन्त्रणका उपाय अवलम्बन गरिनेछ ।
१५३. व्यवसायिकरूपले कृषि तथा पशुपालन गर्ने कृषकहरूलाई प्रोत्साहन गरी रेसुङ्गा नगरलाई दूध, अण्डा र मासुमा आत्मनिर्भर बनाइनेछ ।
१५४. विदेशबाट कृषि तथा पशुपालन सम्बन्धी सीप हासिल गरेका युवाहरू लक्षित विभिन्न कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
१५५. स्थानीय स्रोत साधनको प्रयोग गरी परम्परागत हस्तकला उद्योग स्थापना/संरक्षण गर्ने कार्यलाई अगाडि बढाइनेछ ।
१५६. जलवायु सुहाउँदो कृषिलाई प्राथमिकता दिई भाडगाउँ, अर्खले, सेउघा, भुवनपानी, बालकाटे, चेक्मी, गुरुङगाउँ, राङ्बास र पराल्मी लगायतका क्षेत्रलाई सुन्तला/कागती जोनको रूपमा विकसित गरिनेछ । साथै उपल्लो तम्घास लगायतका सम्भाव्य स्थानमा बर्खे आलु उत्पादन तथा बजारीकरणका लागि सहजीकरण गरिनेछ ।
१५७. स्थानीय (रैथाने) जातका खाद्यान्न बालीको बीउ संरक्षण तथा उत्पादन प्रवर्द्धन गरी नगरपालिका भित्रका सबै वडाहरूमा सोही जातका बीउ बिजनलाई प्राथमिकता दिई सोही अनुसार उत्पादन गर्ने कार्यको थालनी गरिनेछ ।
१५८. नगर क्षेत्रभित्र पुष्प खेती तथा पुष्प व्यवसायलाई प्रोत्साहन हुने गरी कार्यक्रम ल्याइनेछ ।
१५९. नगरपालिकाको सम्भाव्य स्थानमा ओखर खेती कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
१६०. सामी परियोजनालाई निरन्तरता दिई थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।
१६१. च्याउखेती तथा मौरी पालन व्यवसायसँग सम्बन्धित कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

पर्यटनविकास

१६२. रेसुङ्गा क्षेत्रको धार्मिक, ऐतिहासिक, जैविक विविधता तथा सम्पदा संरक्षण र पर्यटनको विकास गर्न शुभारम्भ भएको "जाउँ हिँड रेसुङ्गा" अभियानलाई सार्थक तुल्याउनको निम्ति प्राकृतिक/राष्ट्रिय संग्राहलयको अवधारणा विकास गर्दै सबैको साझा धारणा स्थापित गर्नको लागि धार्मिक एवम् बौद्धिक सम्मेलन गरी प्रचार प्रसार गर्ने र नियमितरूपमा धार्मिक गुरुको प्रवन्ध मिलाई धार्मिक महिमालाई उजागर गर्न पहल गरिनेछ ।
१६३. रेसुङ्गाको ऐतिहासिकता, पौराणिकता, प्राकृतिक सुन्दरता र धार्मिक महत्वलाई व्यापक प्रचार प्रसार गर्न तथा पर्यटन प्रवर्द्धनलाई टेवा पुर्याउन राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रका पर्यटकहरूलाई यसक्षेत्रको भ्रमण

- गर्न आकर्षित गरिनेछ । रेसुङ्गा क्षेत्रको महत्व उजागर गर्नको लागि भारतको अयोध्या र नेपालका मुख्य सहरहरू (नारायणघाट, भैरहवा, बुटवल, दाङ्ग, नेपालगंज) मा विभिन्न वृहत कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
१६४. रेसुङ्गा क्षेत्रका विभिन्न स्थानहरूमा काष्ठकला तथा धातुकलाका विभिन्न मूर्तिहरू स्थापना गरिनुका साथै पर्यटक सहजताका लागि टुर गाईडको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
१६५. रेसुङ्गा विमानस्थलमा भौतिक पूर्वाधार तथा उपकरणहरूको थप व्यवस्था गरी नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरण, नेपाल वायुसेवा निगम तथा अन्य निजी हवाई कम्पनीसँग समन्वय गरी हाल हप्ताको ४ ओटा हवाई उडान सेवा भएकोमा यात्रु चापका आधारमा दैनिक हवाई उडान सञ्चालन गर्न पहल गरिनेछ ।
१६६. रेसुङ्गा क्षेत्रको समग्र विकासका लागि संघीय र प्रदेश सरकारबाट प्राप्त बजेटलाई समेत समावेश गरी गुरुयोजनामार्फत् पर्यटन पूर्वाधार निर्माणको कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१६७. नगरपालिका भित्रका रेसुङ्गा, अर्जुन डाँडा, उनायचौर, भुवनेपार्क लगायतका ऐतिहासिक स्थल एवं तम्घासस्थान मन्दिर, जोगिथुम भगवती मन्दिर, धागिथुम भगवती मन्दिर, भाडगाउँ शिवालय मन्दिर लगायतका मठ मन्दिरहरूलाई पर्यटकीय क्षेत्रको रूपमा विकास गरिनेछ ।
१६८. सहरी सौन्दर्यीकरणका निम्ति रेसुङ्गा नगरपालिकाभित्र निर्माण भएका भित्ताहरूमा यस क्षेत्रको महत्व झल्किने विभिन्न आकृतिका आकर्षित चित्रकला पेन्टिङ्ग गरिने कार्यको थालनी गरिनेछ ।
१६९. "सभ्यता रूपान्तरण र सम्पदा संरक्षण" लाई मूर्तरूप दिन नगरभित्रका ऐतिहासिक एवं पर्यटकीय महत्व राख्ने पुराना बाटा, पाटी-पौवा, चौपारी, धारा, पँधेराहरूलाई प्रधानमन्त्री स्वरोजगार कार्यक्रम र वडाका योजनासँग एकीकृत गरी संरक्षण गरिनेछ ।
१७०. रेसुङ्गाको पर्यटन पर्वद्धनका लागि रेसुङ्गा सर्किट (रिङ्गरोड) को स्तर उन्नति गर्न पहल गरिनेछ । साथै उक्त सर्किटभित्र पर्ने पर्यटकीय पूर्वाधार निर्माणमा सार्वजनिक निजी साझेदारी तथा अन्तर निकाय समन्वयमा लगानी गरिनेछ ।
१७१. पर्यटनलाई बढवा दिन रेसुङ्गा क्षेत्रमा स्काई साइकिलिङ्ग, जीपलाइन, घोडचडी जस्ता साहसिक खेलहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
१७२. गर्जुरा रेसुङ्गा पार्क, अर्जुनडाँडा, उनायचौर ट्री-हाउस, शंखपार्क, उपल्लो तम्घास बालउद्यान, भुवनेपार्क जस्ता पर्यटकीय स्थललाई थप व्यवस्थापन गरी आन्तरिक राजश्व संकलन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
१७३. बैङ्क तथा वित्तीय संस्थासँग समन्वय गरी कृषक तथा उद्योगीलाई सहूलियतपूर्ण कर्जाको लागि सहजीकरण गरिनेछ ।
१७४. नगरभित्र रहेका लोपोन्मुख भाषा, भेषभूषा, संस्कृति र परम्पराहरूको जगेर्ना र प्रवर्द्धन गर्नका लागि विशेष कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
१७५. लुम्बिनी-तिलौराकोट-सुपादेउराली-रेसुङ्गा-वामी-बागलुङ्ग-मुक्तिनाथ-लोमान्थाङ्गलाई धार्मिक तथा पर्यटकीय मार्गको रूपमा प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
१७६. देवघाट-रामपुर-राम्दी-रानीमहल-रुरु-रेसुङ्गा-बागलुङ्ग-म्याग्दी गलेश्वर-तातोपानी-मुक्तिनाथ धार्मिक मार्गको रूपमा विकास गरी प्रवर्द्धन गरिनेछ ।

१७७. पोखरा-कुस्मा-बाग्लुङ्ग कालिका-पुर्तिघाट-रिडी-रेसुङ्गा-धुर्कोट विचित्र गुफा-मदाने-कङ्के देउराली- स्वर्गद्वारी- भालुबाङ्ग-लुम्बिनी धार्मिक मार्गको रूपमा विकास गरी प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
१७८. रेसुङ्गा होमस्टेलाई थप प्रवर्द्धन गर्दै पर्यटन विकासको सम्भावनायुक्त गुरुङ्ग गाउँ लगायत अन्य स्थानहरूमा समेत होमस्टे स्थापना र सञ्चालन गर्न प्रेरित गरिनेछ ।
१७९. पर्यटन व्यावसायलाई टेवा पुर्याउन सुविधा सम्पन्न होटलहरू निर्माणको लागि निजी क्षेत्रलाई प्रेरित गरिनेछ ।
१८०. वडा नं. ९ स्थित बालउद्यानदेखि रेसुङ्गा भ्यूटावरसम्म पदमार्ग निर्माण गर्न पहल गरिनेछ ।
१८१. खानीगाँउदेखि रेसुङ्गासम्मको सडकको दुबै किनारमा अन्य निकाय तथा संघ संस्थाको सहयोग र समन्वयमा विभिन्न जातका आकर्षक फूलहरूको संरक्षण गरी कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ । साथै रेसुङ्गा लगायतका क्षेत्रहरूको प्रचारप्रसार र महत्व उजागर गर्न तम्घासमा रहेका मुख्य स्थानका भित्ताहरूमा र खानीगाँउदेखि रेसुङ्गासम्मको सडकको पर्खालमा चित्रकलासहितको वाल पेन्टिङ्ग गरिनेछ ।
१८२. रेसुङ्गा, अर्जुन लगायतका क्षेत्रहरूको प्रचारप्रसार गर्न, महत्व उजागर गर्न र "जाउँ हिँड रेसुङ्गा" अभियानलाई थप प्रभावकारी बनाउन सम्बन्धित स्थानीय तहसँगको समन्वयमा देशका मुख्य मुख्य सहरहरूमा रेसुङ्गासम्मको दुरी र पुग्न लाग्ने समय देखिने गरी होडिङ्ग बोर्ड राखिनेछ ।
१८३. रेसुङ्गा क्षेत्रमा जनकपुर र अयोध्यालाई जोडेर विभिन्न किसिमका भगवानका मूर्तिहरू निर्माण गरिनेछ ।
१८४. नगरपालिका क्षेत्रभित्र निजी लगानीमा साना, मझौला तथा ठूला उद्योग सञ्चालन गर्ने उद्योगीलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
१८५. रेसुङ्गा नगरपालिकाको समग्र विकासका लागि आवश्यक स्रोत जुटाउन निजी क्षेत्रको समन्वयमा लगानी सम्मेलनको आयोजना गरिनेछ ।
१८६. आय आर्जनमा टेवा पुर्याउन रैथाने परिकार सहितको खाना महोत्सव, सुन्तला महोत्सव जस्ता अन्य प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
१८७. रेसुङ्गाको पर्यटन प्रवर्द्धनका लागि पर्यटन दूत (Tourist Brand Ambassador) नियुक्त गरिनेछ ।
१८८. अन्तर सरकार समन्वय र सहयोग अन्तर्गत रेसुङ्गा नगरपालिका र मुसीकोट नगरपालिकाको समन्वयमा रेनपा १४ इन्द्रेगौडामा कृत्रिम ताल निर्माण गरी बहुउद्देश्यीय उपयोगको लागि पहल गरिनेछ ।

भौतिक पूर्वाधार विकासतर्फ

१८९. "दीर्घकालीन महत्वका भौतिक पूर्वाधार रेसुङ्गा समुन्नतिको बलियो आधार" भन्ने मूल नाराका साथ समग्र पूर्वाधार निर्माणमा जोड दिइनेछ ।
१९०. गुल्मीको समुन्नतिको प्रमुख आधार सालझण्डी-ढोरपाटन राजमार्गको सहायक राजमार्गको रूपमा रहेको सालझण्डी-पटौटी-दुर्गाफाँट-खर्ज्याङ्ग-राङ्बास-सिमिचौर-तम्घास सडक कालोपत्रे गरी छिटो सञ्चालनमा ल्याउन पहल गरिनेछ ।

१९१. लुम्बिनी र गण्डकी प्रदेशलाई जोड्ने पोखरा-बागलुङ्ग-वामी-इन्द्रेगौडा-छल्दी-पनाह-पुर्कोटदह-सौतामारे-भालुवाङ्ग सडकको बाँकी खण्डको कालोपत्रे गर्ने कार्य पूरा गर्न दुबै प्रदेश सरकारको ध्यानाकृष्ट गराइनेछ ।
१९२. मझेङ्ग लिफ्टिङ्ग खानेपानी आयोजनाको पहिलो चरणको कार्य सम्पन्न हुने चरणमा रहेको हुँदा यसलाई छिटो सम्पन्न गरी दोस्रो चरणको निर्माण कार्य अगाडि बढाउन पहल गरिनेछ । साथै नगरभित्रका प्रत्येक नागरिकको घरमा स्वच्छ पिउनेपानी पुर्याइनेछ ।
१९३. प्रत्येक वडा कार्यालयसम्म पुग्ने सडक क्रमशः कालोपत्रे गरी नियमित यातायात सञ्चालनको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
१९४. स्वच्छ र गुणस्तरयुक्त खानेपानी सुनिश्चित गर्न प्रयोगशालामा परीक्षण गराई सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
१९५. नगरभित्रका सबै वडाका सडकहरूमा बाह्र महिना यातायात सहज हुने गरी सडक स्तरोन्नति गरिनेछ ।
१९६. चिदीचौर खेल मैदानको स्तरोन्नति तथा सौन्दर्यीकरण कार्यलाई पूर्णता दिई थप पूर्वाधार निर्माणको कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१९७. रेसुङ्गामा आउने धार्मिक पर्यटक तथा अन्य अतिथिहरूको आवासका लागि धर्मशाला निर्माण गर्न पहल गरिनेछ ।
१९८. तम्घास बजार क्षेत्रको मौलिकता कायम राख्न मदन भण्डारी राजमार्गको लागि बजार क्षेत्रबाहिरबाट वैकल्पिक मार्ग (बाइपास) को लागि पहल गरिनेछ ।
१९९. तम्घास पराल्मी इन्द्रेगौडा, गौशाला रातामाटा सडकलाई स्तरोन्नति गर्न पहिलो प्राथमिकतामा राखी बजेट सुनिश्चिता गर्न शीघ्र पहल गरिनेछ ।
२००. प्राकृतिक विपद् तथा अन्य कारणबाट क्षतिग्रस्त सडकहरूको तत्काल मर्मत् सम्भार गरी यातायात सञ्चालन हुने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
२०१. नगरभित्रका जीर्ण पोल तथा अव्यवस्थित तारहरूलाई प्रतिस्थापन गरी स्टिल पोल र कभर Insulated तारको व्यवस्था गरी नगरलाई सुरक्षित तथा सुन्दर बनाउने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
२०२. एक वडा एक खेल मैदान वा कभर्डहल निर्माण कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
२०३. नगरक्षेत्रभित्रका शहरी सडक र सवारी साधनहरूलाई व्यवस्थित गर्न आवश्यक Road Marking र पार्किङ्ग स्थलको व्यवस्था गरिनेछ ।
२०४. नगरपालिकाभित्र सञ्चार नेटवर्कको समस्या भएका स्थानहरूको पहिचान गरी नेपाल टेलिकम तथा अन्य दूरसञ्चार कम्पनीहरूको समन्वयमा आवश्यक सञ्चार पहुँचको व्यवस्था गरिनेछ ।
२०५. नगरक्षेत्र भित्रका भवन निर्माण गर्दा भवन निर्माण मापदण्ड (Building By Laws) तयार गरी सोही बमोजिम गरिनेछ ।
२०६. सेवा प्रवाहमा सहजता र प्रभावकारिता ल्याउन आफ्नै वडा कार्यालय नभएका वडाहरूमा वडा कार्यालय भवन निर्माण गरिनेछ । अधुरा सामुदायिक भवन, वडा कार्यालय, आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र तथा विद्यालय

भवन सम्पन्न गरिनेछ । साथै स्वास्थ्य चौकीहरूमा आवश्यकता अनुसार पूर्वाधार निर्माणसँग सम्बन्धित कार्यहरू पूरा गरिनेछ ।

२०७. लप्सी-लामडाँडा-वर्दवास-नेटा-सिखेधारा-रेसुङ्गा विमानस्थल जोड्ने सडकलाई स्तरोन्नति गर्ने कार्यलाई तीव्रताका साथ अघि बढाइनेछ ।
२०८. जिल्लामा हुने ठूला सभा, समारोह, सम्मेलन, गोष्ठी आदि कार्यक्रम सञ्चालन गर्न निर्माणाधीन सुविधा सम्पन्न बहुउद्देश्यीय सभाहल निर्माण छिटो सम्पन्न गरी सञ्चालनमा ल्याइने छ ।
२०९. रेसुङ्गा नगरपालिका वडा नं. ५, ६, ७ मा निर्माण सम्पन्न हुन गइरहेको विद्युत सबस्टेशनलाई तत्काल सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।
२१०. निर्माण सम्पन्न हुन गइरहेको गुल्मी अस्पतालको भवनबाट सेवा सुचारु गर्न आवश्यक सहजीकरण गरिनेछ ।
२११. तम्घास-खाम्सेपानी-चेक्मी-गुरुङ्गागाउँ-मरेङ्ग-खोला सडक, देउराली-सिमिचौर-राङ्गबास सडक, बाखेछेंडा - भाडगाउँ-बाँझघाट सडक, देउराली-उपल्लो तम्घास-बगालेखोला सडक, उपल्लो तम्घास-विद्युतचोक सडक, खोरपाटा-डाँडाखर्क सडक, उपल्लो तम्घास-बालउद्यान सडक, बलालकाबारी-सेउघा-भिरकुना-गहते सडक, सानो स्वामी-उपल्लोकोट सडक, भुवनपानी लामडाँडा सडक, बाखेछेंडा-धागिथुम-सेतोगुँरास सडकलाई तत्काल कालोपत्रे सम्पन्न गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ ।
२१२. संघीय सरकारसँगको सहयोगमा सुरक्षित आवास कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
२१३. नगरभित्रका सबै सडकहरूको सडक मापदण्ड (Right-Of-Way) कायम गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
२१४. नगरपालिका भित्रका सडकहरूको नापि र मालपोत कार्यालयको समन्वयमा लगत कट्टा गर्ने कार्यको थालनी गरिनेछ ।
२१५. "उज्यालो सहर जनताको रहर" भन्ने नारालाई साकार तुल्याउन नगरपालिका भित्रका बजारक्षेत्रमा हाई माष्ट लाइट र स्मार्ट लाइट जडान गरिनेछ । साथै नगरभित्रका विभिन्न ग्रामीण क्षेत्रमा Street Solar Light को प्रबन्ध मिलाइनेछ ।
२१६. रेसुङ्गा नगरपालिकाका विभिन्न स्थानमा पार्क निर्माण कार्यको थालनी गरिनेछ ।
२१७. प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमअन्तर्गत रोजगारीमा सूचिकृत भएका श्रमिकलाई नगरपालिकाको विकास निर्माणका आयोजनासँग जोडी सोहीअनुसार श्रमिकको सिपको सदुपयोग गरिनेछ ।
२१८. रेसुङ्गा पार्क गर्जुरामा प्रवेश शुल्कवापत प्रति टिकटको रु. ५ का दरले र प्रति साहसिक खेलको रु. १० का दरले हुन आउने रकम रेसुङ्गा बहुमुखी क्याम्पसको दिगो विकासका लागि आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराइनेछ ।
२१९. नगरको सम्मुन्नतिको लागि विश्व बैंक, एसियाली विकास बैंक लगायतका अन्य दातृ तथा साझेदार निकायसँगको समन्वयमा विकास निर्माणको कार्य अगाडि बढाइनेछ ।
२२०. अन्तर सरकार समन्वय र सहयोगअन्तर्गत लागत साझेदारीमा विकास निर्माण लगायतका साझा उद्देश्यमा सहकार्य गर्ने गरी विभिन्न कार्यक्रमहरू समावेश गरिनेछ ।

वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापनतर्फ

२२१. आपतकालीन कार्य सञ्चालन केन्द्रमार्फत् आवश्यक सामग्री व्यवस्थापन गरी प्राकृतिक प्रकोपको लागि पूर्व तयारी गरिनेछ । वडास्तरमा विपद् स्वयंसेवकको रूपमा प्रति वडा कम्तिमा १० जनाको दरले तालिम दिई विपद् स्वयंसेवक तयार गरिनेछ र घटना घट्ने वित्तिकै घटनास्थलमा पुग्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
२२२. अल्पकालीन राहत तथा उद्धारको योजना निर्माण गरिनेछ । साथै दमकल तथा एम्बुलेन्सको सहज पहुँचको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
२२३. विपद् जोखिमक्षेत्र पहिचान र नक्साङ्कनलाई पुनरावलोकन गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
२२४. विपद् व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन विपद् व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित कानून निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
२२५. रेसुङ्गा नगरलाई "हरित सहर" घोषणा गरी दीर्घकालीन लक्ष्यअनुरूप शिक्षा, स्वास्थ्य र पर्यटनको लागि हिल स्टेशन (HILL STATION) को रूपमा विकास गरिनेछ ।
२२६. रेसुङ्गा नगरपालिका क्षेत्रभित्रका अनुत्पादक रुखहरू हटाई वर, पिपल, स्वामी जस्ता ऐतिहासिक रुखहरू र उत्पादनमुखी रुख, काठ, फलफूल तथा जडिबुटीहरूको रोपण र संरक्षण गरिनेछ ।
२२७. मनसुनजन्य विपदमा परी घरबारविहीन नागरिकहरूको आवास निर्माण संघ, प्रदेश तथा नगरपालिकाको लागत सहभागितामा गरिनेछ ।
२२८. "सफा र स्वच्छ सहर नागरिकको रहर्" अन्तर्गत साप्ताहिक रूपमा नियमित सरसफाई कार्यक्रम टोल विकास संस्थाहरूसँग समन्वय गरी सञ्चालन गरिनेछ र नगरभित्रका खानेपानीका स्रोत र खोला खोल्साको सरसफाई तथा खोला किनारामा वृक्षारोपण गरी सौन्दर्यीकरण गरिनेछ ।
२२९. फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन सरसफाई स्वच्छता कार्यक्रमलाई अभियानको रूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।
२३०. तम्घास बजार तथा बस्तीक्षेत्रबाट बग्ने खोलाको तटबन्ध गरी व्यवस्थित गरिनेछ ।
२३१. बजारक्षेत्रमा कौसी बाटिका तथा अन्य क्षेत्रमा सामुदायिक वनहरूको क्षमता विकास गरी लागत सहभागितामा हरियाली प्रवर्द्धन कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
२३२. नगर विकास तथा वातावरण संरक्षण संस्थामार्फत् नगरस्तरीय फोहोरको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
२३३. फोहोरमैला प्रशोधन केन्द्र स्थापना गरी उद्योगको रूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।
२३४. नगरक्षेत्रमा निर्माण भएका सार्वजनिक शौचालयहरूलाई मर्मत गरी सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।
२३५. खोलानालामा ढल मिसाउने प्रवृत्तिलाई निरुत्साहित गर्न जनचेतामूलक कार्यक्रमसहित आवश्यक कानूनको निर्माण गरी कडाइका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ ।
२३६. सबै वडामा अनिवार्यरूपमा टोल विकास संस्था परिचालन गरी उत्कृष्ट कार्य गर्ने टोल विकास संस्थालाई पुरस्कृत गरिनेछ ।
२३७. नगरको सौन्दर्यीकरणका लागि लागत सहभागितामा उपयुक्त स्थानमा पार्क तथा पुष्पबाटिका निर्माण गरिनेछ ।
२३८. नगरपालिकाभित्र सामुदायिक वनमा जडीबुटी तथा अन्य आय आर्जनको कार्यक्रम सञ्चालन गर्न इच्छुक सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिसँग लागत साझेदारीमा नमुना कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
२३९. "स्वच्छ नगर स्वस्थ नागरिक" भन्ने मूल नाराका साथ नगरपालिकाका प्रत्येक घरमा संभव भएसम्म कम्तिमा दुईवटा फलफूल तथा सौन्दर्यीकरणका विरुवा रोप्ने कार्यलाई अभियानको रूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।

२४०. जलवायु परिवर्तनबाट पर्ने प्रभाव न्यूनीकरणको लागि सम्बद्ध पक्षको लागत सहभागितामा जलवायु अनुकूलन कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
२४१. नगरक्षेत्र भित्रका सडक संरक्षण तथा भू-क्षय रोक्न सडकको दुवै किनारामा बोट बिरुवा तथा अम्रिसो लगायतका बिरुवा रोप्ने कार्यलाई अभियानको रूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।
२४२. नगरपालिका भित्रका सामुदायिक वनलाई सूचीकरण गरी वन संरक्षण तथा प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम गरिनेछ ।
२४३. रेसुङ्गाक्षेत्रको वन विनास तथा चोरी निकासी र वन्यजन्तुको शिकारलाई रोक्न आवश्यक पहल गरिनेछ ।
२४४. संघ तथा प्रदेशबाट निर्माण भएका भौतिक पूर्वाधारहरूले स्थानीय तहका स-साना पूर्वाधार तथा बस्तीहरू जोखिममा पर्ने र धनजनको क्षतिसमेत हुने देखिएकोले उक्त विषयमा आवश्यक नीति तर्जुमा गर्न संघ तथा प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरिनेछ ।
२४५. तम्घास बजारमा रहेका अव्यवस्थित ग्यारेजहरूलाई उपयुक्त स्थानमा स्थानान्तरण गर्न लगाइनेछ ।
२४६. घर, बस्ती, सार्वजनिक स्थल, संघ-संस्था वरपर जोखिमयुक्त रुखहरू डिभिजन वन कार्यालयको समन्वयमा हटाइनेछ ।
२४७. जलस्रोत, विशेष गरी पिउने पानीका स्रोतहरू सुक्दै गइरहेका र वस्तीहरूमा खानेपानीको समस्या देखा पर्न थालेकोले स्थानीय समुदायको सहभागितामा जलाधारहरूको संरक्षण गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
२४८. पानीका मुहान संरक्षणका लागि विगत वर्षदेखि सञ्चालनमा रहेको एक गाउँ एक पोखरी कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
२४९. समग्र गुल्मीको दिगो विकासको मार्गचित्रको लागि जिल्लाका सबै स्थानीय तहहरूसँग समन्वय गरी साझा धारणा बनाउने उद्देश्यले विज्ञहरूसहित कार्यशाला सञ्चालन गरिनेछ ।
२५०. लुम्बिनीसँगको सहकार्य र समन्वयमा त्यहाँ सञ्चालित विपासना लगायतका ध्यान केन्द्रहरू रेसुङ्गामा समेत सञ्चालनका लागि पहल गरिनेछ ।
२५१. नेपालमा पाईने विभिन्न प्रजातिका चराहरूमध्ये ३० प्रतिशत प्रजातिका चराहरू रेसुङ्गामा पाईने तथ्य सार्वजनिक भएको वर्तमान अवस्थामा चरा अवलोकन पर्यटन (BIRD WATCHING TOURISM) प्रवर्द्धनका लागि वाईल्डलाईफ फोटोग्राफरसहितका अन्तर्राष्ट्रिय ख्यातीप्राप्त विज्ञहरूसँग समन्वय गरी थप प्रचारप्रसार गरिनेछ ।
२५२. शशिधर स्वामी र जसमनी सन्त सम्प्रदायको थप अध्ययन र अनुसन्धान गरिनेछ ।
२५३. औषधीय गुण भएका रेसुङ्गाका जडीबुटीको उत्पादन, बिक्रीवितरण र प्रवर्द्धनका लागि अध्ययनको प्रारम्भ गरिनेछ ।
२५४. छिमेकी जिल्लाहरूमा रहेका धार्मिक तथा पर्यटकीय गन्तव्य स्थानहरूसँग सम्बन्ध स्थापना गरी पर्यटन प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्यले अर्घाखाँचीको सुपादेउराली, प्युठानको स्वर्गद्वारी, बाग्लुङ्गको बाग्लुङ्गकालिका र पाल्पाका भैरवस्थान र सिद्धबाबा जस्ता धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलका सम्बन्धित सरोकारवालाहरूसँग व्यवस्थाकहरूसँग विचार गोष्ठीको आयोजना गरिनेछ ।